

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci Mgr. Lindy Kocmichové *J. K. Toole, Kurt Vonnegut, Jr. and Ken Kesey: Authority and Grotesque in the U.S. Literature of the 1960s*

Předkládaná práce se zabývá rolí autority a grotesky ve vybraných dílech americké literatury 60. let 20. století. Autorka práce v souvislosti s hlavním tématem vhodně zvolila nejen primární literaturu vykazující určité společné rysy (romány K. Keseyho, J. K. Toola a K. Vonneguta), ale především vhodný metodologický postup literárněvědné a filosofické analýzy. Teoretickými východisky práce Mgr. Lindy Kocmichové jsou Foucaultovy filosofické studie *Discipline and Punish (Dohlížet a trestat)*, *The History of Madness (Dějiny šílenství)* a především studie zabývající se vztahem autority a moci, které je využito zejména při analýze širšího společenského kontextu 60. let 20. století v USA. Další nesmírně složitou filosofickou problematikou, která je součástí produktivního a zajímavého interpretačního postupu, je Deleuzovo stěžejní dílo *Difference and Repetition*, jehož práce využívá v souvislosti s filosofickým konceptem zřetězení touhy (*desiring-machines*), transgrese a chápání schizoanalýzy jako produktivní síly. V tomto směru předkládaná práce vykazuje znaky kvalifikovaného a fundovaného rozboru teoretických textů, které jsou systematicky konfrontovány s vybranými primárními díly americké literatury. Práce zároveň poukazuje k dalším dílům analyzovaného období a nijak se neodchyluje od hlavního cíle, kterým je společenská problematika autoritativního pojetí moci a role grotesky ve výše zmíněných románech.

Úvodní kapitola disertační práce Mgr. Lindy Kocmichové podrobně analyzuje filosofickou koncepci Foucaultova pojetí moci a jeho vztahu ke svobodě a násilí, a následně reflektuje Foucaultovy teoretické postuláty ve společenském a kulturním kontextu USA 60. let minulého století ve spojitosti s konkrétními díly americké literatury tohoto období. Úvod zároveň naznačuje další směřování práce ve smyslu využití grotesky jako osvobozujícího prvku a revolty proti totalitě, chápání hrdiny této grotesky v duchu Bachtinova teoretického pojednání o karnevalové kultuře a v neposlední řadě zmiňuje vliv antipsychiatrie v kontextu 60. let 20. století, jehož návaznost na tematiku šílenství bude v práci rozvedena později. Strukturu úvodní kapitoly práce je nezbytné vyzdvihnout z hlediska logického uspořádání, které se později odráží v celkové organizaci obsahu práce.

Další části této disertační práce jsou organicky propojeny teoretickými postuláty Deleuzovy a Foucaultovy filosofie, poskytujícími solidní metodologický základ. Kapitola 2 se podrobně zabývá metodologickými kritérii, podle kterých autorka práce zvolila tři základní díla k interpretaci (Kesey, Toole, Vonnegut). V kapitole 3 je definován román jako specifický konstitutivní prvek americké literatury 20. století, a to především ve vztahu ke společenským strukturám, dále román jako reflexe deziluze a krize hodnot a následný rozvoj žánru parodie a grotesky. Kapitola 4 pak širěji pojednává

o sociálním a kulturním kontextu zvoleného období.

Jádro práce tvoří analýza žánru groteskního realismu, karnevalové kultury a pojetí hlavního hrdiny románu jako „šibala“ (*trickster figure*), který podle autorky práce vystupuje v Toolově *Spolčení hlupců* (*A Confederacy of Dunces*) a Keseyho *Vyhoďte ho z kola ven* (*One Flew Over the Cuckoo's Nest*). V tomto směru práce vychází v souvislosti s groteskou z žánrového rozdělení americké gotiky podle Leslieho Fiedlera (viz str. 40-41). Nabízí se otázka, zda je skutečně možné chápat Fiedlerovy kategorie z hlediska časového vymezení žánru americké gotiky v aplikaci na moderní literaturu ve smyslu transformace hrůzostrašných příběhů (*tales of horror*) na groteskní a fantasmagorické reflexe válečných hrůz, jak je tomu např. v případě Kurta Vonneguta a jeho románu *Jatka č. 5* (*Slaughterhouse 5*). Lze pojem „gotično“ v kontextu moderní literatury charakterizovat spolu s Fiedlerem jako „*the popular mode of a world where fewer and fewer men believe in the Devil?*“ (s. 41) Dokládá Fiedlerova teorie spojitost mezi grotesknem a „gotičnem“ v moderní literatuře podobně jako asociace vznešena, gotična a groteskna v anglické a americké literatuře 18. a 19. století?

V kapitole věnované karnevalové kultuře v souvislosti s groteskním realismem zmiňuje autorka práce podnětnou konfrontaci Bachtinova a Kayserova odlišného pojetí groteskna. Další otázka k obhajobě by tedy mohla směřovat k obecné kategorii „groteskního realismu“, případně k překonání tohoto pojmu: Lze skutečně efektivně využít pojmu „groteskní realismus“, a jak je možno rozumět tomuto Bachtinovu pojetí ve spojitosti s karnevalovou kulturou?

Výborně teoreticky podložené interpretace románu Kena Keseyho představují myšlenkové jádro této disertační práce. Postava „šibala“ (*trickster figure*) podle autorky práce navazuje v Keseyho románu na mytologie amerických Indiánů, ve kterých je „šibal“ trestán za provinění vůči vyšším mocnostem. Naznačuje se tak paralela autoritativního pojetí moci v Keseyho románu a mytologického základu americké kultury, ztělesněného postavou náčelníka Bromdena. Přínosnou součástí kapitoly je naznačení imaginárního prostoru, do něhož uniká výše zmíněná postava vypravěče Keseyho románu. Bylo by možné podrobněji charakterizovat tyto imaginární prostory, a na základě čeho by se tento alternativní svět, který je únikem z reality, dal interpretovat?

Keseyho román je dále analyzován na teoretickém pozadí antipsychie, která výrazně ovlivnila společenskou problematiku šílenství v 60. letech 20. století. Je možné obecně souhlasit s Cooperem, který považuje schizofrenii za průvodní projev uměleckého génia stíhaného společenskými represemi (viz s. 92), nebo je třeba interpretovat toto pojetí pouze na literárním pozadí Keseyho románu?

Interpretačním vrcholem této disertační práce je kapitola věnovaná románu Kurta Vonneguta *Slaughterhouse 5*. Koncepce kapitoly je teoreticky podložena Deleuzovým pojetím času a prostoru na principu dvojí existence textu a jeho reprezentace, která je nahrazena repeticí (viz text *Difference and Repetition*). I přes poměrnou složitost Deleuzova filosofického spisu prokázala autorka práce nadprůměrnou orientaci v teoretických textech a podpořila tuto znalost zdařilou interpretační analýzou Vonnegutova románu opírající se o moment transgrese v existenci hlavního hrdiny románu. Jako poslední otázku k obhajobě bych pak navrhovala zamyšlení na zbývajících dvěma romány (Kesey, Toole) z pohledu Deleuzových filosofických časoprostorových kategorií: Lze např. v Keseyho románu interpretovat kategorii „prázdného času“ („empty time“) podobně jako je tomu v případě zničení Drážďan při bombardování (viz. Vonnegut, s. 125)?

Disertační práce Mgr. Lindy Kocmichové vykazuje celkově dobrou stylistickou i jazykovou úroveň. Lze jí vytknout pouze formální nedostatky, jako jsou morfologické nepřesnosti (viz s. 27, 39, 89, 98, 108, 112, 120, 123, 125), chyby v interpunkci a poněkud nekompletní bibliografie (viz autoři ze stran 32, 33, 53, 92, 93, 105), nepřesné odkazy (viz s. 13-18, 25, 40-42, 109) a celkově sporadicky se vyskytující poznámkový aparát.

Mgr. Linda Kocmichová ve své práci prokázala, že její silnou stránkou je interpretační schopnost v oblasti literárněvědné analýzy, podpořená fundovaným teoretickým základem.

Celkově lze říci, že tato disertační práce je tématicky vyhraněná a metodologicky vyvážená a přináší podnětný a originální pohled na danou problematiku.

Na základě výše uvedených důvodů práci Mgr. Lindy Kocmichové jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Českých Budějovicích 25. 5. 2012

Mgr. Alice Sukdolová, Ph.D.